EVROPA ZDRUŽENO V BOJU PROTI RAKU: PROJEKT EVROPSKO PARTNERSTVO ZA BOJ PROTI RAKU - EPAAC EUROPEAN PARTNERSHIP FOR ACTION AGAINST CANCER - EPAAC

Marjetka Jelenc¹, Sandra Radoš Krnel¹, Marija Seljak¹, Tit Albreht¹, Matic Meglič¹

Prispelo: 20.9.2011 – Sprejeto: 21.9.2011

Pismo uredništvu

Slovenija je na pobudo Evropske komisije (EK) z letošnjim letom prevzela koordinacijo doslej največjega Evropskega projekta s področja raka, 'Evropsko partnerstvo za boj proti raku' (European Partnership for Action Against Cancer - EPAAC). Projekt bo potekal tri leta. Vanj so vključene vse države članice Evropske unije (EU) in Norveška ter Islandija. Slovenija je bila v pripravo projekta aktivno vključena od vsega začetka in je na pobudo EK prevzela tudi vodenje projekta. Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije je operativno vodenje projekta EPAAC zaupalo Inštitutu za varovanje zdravja RS (IVZ).

EK je projekt 'Evropsko partnerstvo v boju proti raku' uradno predstavila septembra 2009. Oblikovanje Partnerstva je predlagala kot odgovor na pobude v sklepih Sveta EU o zmanjšanju evropskega bremena raka, ki so bili sprejeti v času slovenskega predsedovanja Svetu EU in v Resoluciji o boju proti raku v razširjeni EU, ki jih je v istem obdobju sprejel Evropski parlament. Slovenija je namreč med predsedovanjem Svetu EU problematiko boja proti raku izpostavila kot prioriteto področja javnega zdravja.

Za financiranje Partnerstva je predviden poseben mehanizem, imenovan 'Skupno ukrepanje' (angl. Joint Action), financiran iz sredstev programa 'Skupnosti na področju zdravja'. Za črpanje sredstev omenjenega mehanizma je bilo potrebno pripraviti projekt, v katerem so bili določeni cilji, ključni izdelki in aktivnosti za njihovo doseganje. Strukturno gre torej za projekt iz skupine projektov, imenovanih 'Skupno ukrepanje' (Joint Action), ki so največji projekti in povezujejo vse evropske države. Namen projekta EPAAC je podpreti države članice EU pri njihovih naporih v boju proti raku z zagotavljanjem širjenja informacij, zmogljivosti, dobrih praks ter strokovnega znanja in izkušenj pri preventivi in nadzoru nad boleznijo in pri vključevanju relevantnih akterjev s področja zdravja v EU. K sodelovanju v partnerstvu so bili povabljeni številni akterji; države članice, medicinski strokovnjaki, zdravstveni delavci, nevladne organizacije, združenja bolnikov, predstavniki civilne družbe in industrije.

Rak je pomemben vzrok obolevnosti v EU, je veliko breme za družbo in postaja vse večji problem z več vidikov: zdravstvenega, psihološkega, socialnega in ekonomskega. Kljub napredku v zadnjih letih je cena, ki jo evropska družba plačuje zaradi te bolezni še vedno previsoka. Vsako leto za rakom na novo zboli okrog 3,2 milijona Evropejcev. Rak je drugi najpogostejši vzrok smrti, takoj za kardiovaskularnimi obolenji (po podatkih iz leta 2006). Od desetih smrti pri ženskah zaradi raka umreta dve, od desetih smrti pri moških pa kar trije. Glede na staranje Evropske populacije lahko pričakujemo, da se bo incidenca rakavih obolenj v prihodnje še povečevala. V EU obstajajo med državami članicami, pa tudi znotraj držav, velike razlike in neenakosti glede incidence raka in umrljivosti za rakom. Obvladovanje rakavih obolenj je torej ključni izziv na področju zdravja, reševanje katerega zahteva združitev moči vseh evropskih držav. Še posebej pomembna je izmenjava dobrih praks med državami ter delitev strokovnega znanja in izkušenj, tako med državami članicami, kot tudi med različnimi akterji. Zato so se države članice EU odločile za skupen, učinkovit pristop v boju proti raku.

Evropsko partnerstvo za boj proti raku povezuje številne partnerje, ki so pripravljeni sodelovati in deliti svoje strokovno znanje in izkušnje na točno določenih, dogovorjenih področjih. V projekt je vključenih 37 sodelujočih partnerjev in preko 90 pridruženih partnerjev z različnih področij, tako vladnih organizacij (vključene so vse države članice ter Islandija in Norveška), kot nevladnih organizacij (združenja bolnikov, civilne iniciative), zdravstvene organizacije, profesionalna združenja, zdravniške in farmacevtske organizacije, različni strokovnjaki, raziskovalci in predstavniki industrije.

¹Inštitut za varovanje zdravja, Trubarjeva 2, 1000 Ljubljana
Kontaktni naslov: e-pošta: marjetka.jelenc@ivz-rs.si

Namen projekta Evropsko partnerstvo za boj proti raku je učinkovitejše in uspešnejše delo v boju proti raku na ravni EU. Glavni cilj tega projekta je z ukrepi preventive in drugimi ukrepi obvladovanja raka za 15% zmanjšati število novo odkritih rakavih bolezni do leta 2020.

Projekt EPAAC se je začel februarja 2011 in bo potekal do februarja 2014. Področja dela na projektu so razvrščena po posameznih delovnih paketih, ki jih vodijo partnerji iz različnih držav EU. Delo na projektu je razdeljeno v deset delovnih paketov. Delovni paketi vključujejo naslednja vsebinska področja: promocija zdravja in preventiva, presejanje in zgodnje odkrivanje bolezni, identifikacija in promocija dobrih praks na področju zdravstvene oskrbe, koordiniran pristop k raziskavam na področju raka, informacije in podatki s področja raka ter državni programi za obvladovanje raka. Poleg vodenja celotnega projekta je IVZ prevzel tudi vodenje delovnih paketov z naslovoma 'Državni programi za obvladovanje raka' (National Cancer Plans) in 'Virtualno partnerstvo'.

Možnosti za izboljšave na področju obvladovanja raka in s tem zmanjšanje incidence raka in izboljšanje izidov zdravljenja raka je v evropskem prostoru še veliko. Po ocenah strokovnjakov bi kar tretjino rakavih bolezni lahko preprečili že samo z izogibanjem dejavnikom tveganja. Evropski kodeks proti raku (European Code Against Cancer) je glavno preventivno orodje, ki osvešča Evropejce in jim podaja dvoje osnovnih sporočil: 1 - določene vrste raka lahko preprečimo z zdravim načinom življenja ter 2 - izid zdravljenja bolezni je bistveno boljši, če bolezen odkrijemo v zgodnjem stadiju. Kljub Priporočilu Sveta Evrope (Council Recommendation, 2. december 2003) za uvedbo presejalnih programov za raka dojke, kolorektalnega raka ter raka materničnega vratu, omenjeni programi v številnih državah članicah še vedno niso implementirani. Na območju EU potekajo številne raziskave s področja raka, ki pa niso koordinirane, zaradi česar prihaja do podvajanja dela in s tem neracionalne porabe sredstev za raziskave. Številne države še vedno nimajo učinkovitih državnih programov za obvladovanje raka. Zato bo zelo pomemben izdelek, ki bo nastal v tem projektu, priprava priporočil za celovit načrt obvladovanja raka, ki bo pomagal državam pri pripravi programov ali uvajanju že pripravljenih programov v prakso ter pri spremljanju njihove učinkovitosti in uspešnosti. Tako ima najpomembnejši vsebinski sklop, imenovan 'Državni programi za obvladovanje raka', tri pomembne cilje: pregledati trenutno stanje glede državnih programov za obvladovanje raka v državah članicah EU, Norveški in Islandiji (na podlagi vprašalnikov, ki so bili poslani vsem državam članicam, Norveški in Islandiji ter na podlagi že obstoječih in implementiranih nacionalnih programov za obvladovanje raka), določiti področja, ki naj bi bila upoštevana v državnih programih za obvladovanje raka (pripraviti bo potrebno nabor področij, ki naj bi jih vseboval program za obvladovanje raka), razvoj smernic za pripravo kakovostnega državnega programa za obvladovanje raka ter specifičnih indikatorjev, ki bodo zagotavljali primerljivost podatkov med državami. Le s pomočjo kvalitetnih in kar se da poenotenih programov za obvladovanje raka na državnih ravneh ter sodelovanjem med državami bo namreč boj s to boleznijo v EU učinkovit.